

BOSNA I HERCEGOVINA
REPUBLIKA SRPSKA
VRHOVNI SUD REPUBLIKE SRPSKE
Broj: 83 0 P 031643 21 Rev
Banjaluka, 23.8.2022. godine

Vrhovni sud Republike Srpske u Banjaluci u vijeću sastavljenom od sudija, Senada Tice, kao predsjednika vijeća, Biljane Tomić i Biljane Majkić Marinković, kao članova vijeća, u pravnoj stvari tužitelja DOO A.P., Z., koga zastupa punomoćnik Č.M. zaposlenik tužitelja, protiv tuženih, S.J. iz Z., (u daljem tekstu: prvotuženi), koga zastupa punomoćnik O.J., advokat iz Z. i N.b. a.d. B. (u daljem tekstu: drugotužena), koju zastupa punomoćnik S.G., advokat iz B., radi naknade štete, vrijednost predmeta spora: 30.623,97 KM, odlučujući o revizijama tuženih, izjavljenim protiv presude Okružnog suda u Bijeljini broj: 83 0 P 031643 21 Gž 2 od 25.5.2021. godine, na sjednici održanoj dana 23.8.2022. godine, donio je

PRESUDU

Revizije tuženih se usvajaju i obje nižestepene presude preinačavaju, tako da se odbija tužbeni zahtjev da se obavežu tuženi da tužitelju, na ime naknade štete, solidarno isplate iznos od 30.623,97 KM, sa zakonskom zateznom kamatom od 12.10.2016. godine do isplate i da mu nadoknade troškove parničnog postupka u iznosu od po 400,00 KM.

Obavezuje se tužitelj da tuženim, na ime naknade troškova parničnog postupka, isplati: prvotuženom iznos od 10.028,60 KM, a drugotuženoj iznos od 8.335,00 KM, u roku od 30 dana od dana prijema ove presude.

Obrazloženje

Presudom Osnovnog suda u Zvorniku broj: 83 0 P 031643 19 P 2 od 26.11.2020. godine, obavezani su tuženi da tužitelju, na ime naknade štete, solidarno isplate iznos od 30.623,97 KM, sa zakonskom zateznom kamatom od 12.10.2016. godine do isplate.

Obavezani su tuženi da tužitelju nadoknade troškove parničnog postupka u iznosu od po 400,00 KM.

Odbijen je zahtjev prvotuženog za nadoknadu troškova parničnog postupka, u iznosu od 7.546,50 KM i isti takav zahtjev drugotužene, za iznos od 7.776,00 KM .

Presudom Okružnog suda u Bijeljini broj: 83 0 P 031643 21 Gž 2 od 25.5.2021. godine, žalbe tuženih su odbijene i prvostepena presuda potvrđena, te su odbijeni i njihovi zahtjevi za naknadu troškova parničnog postupka.

Blagovremenom revizijom drugostepenu odluku pobija prvotuženi zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava, uz prijedlog da se osporena presuda ukine i predmet vrati na ponovno suđenje, ili preinači tako da se odbije tužbeni zahtjev u cjelini i obaveže tužitelj da mu nadoknadi sve troškove ovog postupka.

Protiv drugostepene odluke, iz istih razloga i sa istim prijedlogom u pogledu sadržaja revizione odluke, reviziju je izjavila i drugotužena.

Tužitelj je odgovorio na obe revizije i predložio da se odbiju, kao neosnovane.

Revizije su osnovane.

Predmet spora je zahtjev tužitelja da se solidarno obavežu tuženi da mu vrate iznos od 30.623,97 KM, sa pripadajućom zateznom kamatom, skinut s njegovog računa, po nalogu LPG P. d.o.o. B. – u stečaju, zasnovanom na mjenici, koji je izvršila drugotužena.

Analizom i ocjenom izvedenih dokaza i na osnovu navoda parničnih stranaka, nižestepeni sudovi su utvrdili: da je preduzeće LPG P. d.o.o. B. – u stečaju (čiji stečajni upravnik je prvotuženi) Odjeljenju prinudne naplate P.I.b. (pravnom predniku drugotužene) dostavilo mjenicu broj: RS... koja je glasila na iznos od 30.623,97 KM, radi prenosa navedenog mjeničnog iznosa sa računa tužitelja na račun tog preduzeća; da je po tom zahtjevu izvršena blokada tužiteljevog računa, te je skinut ukupan mjenični iznos i prebačen na račun imaooca mjenice, to jeste podnosioca zahtjeva; da je predmetnu mjenicu izdao tužitelj kao obezbjeđenje potraživanja po ugovoru o zakupu koji su dana 18.3.2014. godine zaključili tužitelj kao zakupoprimac i preduzeće LPG P. d.o.o. B., kao zakupodavac za korištenje Gasne stanice Š., za šta je tužitelj trebao plaćati zakupodavcu mjesečni iznos od 1.500,00 KM; da tužitelj nije plaćao ugovorenu zakupninu; da je ugovor o zakupu za LPG P. d.o.o. B. (zakupodavca) potpisao D.J. koji je na dužnost direktora LPG P. d.o.o. B. imenovan odlukom od 18.11.2013. godine, ali u vrijeme potpisivanja ugovora nije bio upisan u sudski registar; da je u sudski registar kao lice ovlašteno za zastupanje LPG P. d.o.o. B. (zakupodavca i vlasnika Gasne stanice Š.) u to vrijeme formalno bio upisan A.Š., sve do otvaranja stečajnog postupka (04.02.2016. godine), iako mu je radni odnos kod tužitelja, na radnom mjestu direktora, prestao na osnovu rješenja o sporazumnom raskidu, sa danom 31.10.2013. godine, od kada ne samo da nije radio kod navedenog poslodavca, nego nije ni boravio na ovim prostorima (otišao je u B.); da je tužitelj dopisom od 06.4.2014. godine koji je uputio A.Š. zatražio da se ovaj saglasi sa raskidom ugovora o zakupu jer da je potpisan od strane neovlaštenog lica, što je ovaj i uradio samo svojim potpisom (kao fizičko lice), bez pečata zakupodavca kao druge ugovorne strane kada bi se ta saglasnost mogla reflektovati i na njega (zakupodavca); da je tužitelj vratio ispostavljene račune, a zatražio vraćanje mjenica koje je izdao radi obezbjeđenja potraživanja iz navedenog ugovora o zakupu; da je na osnovu tog ugovora tužitelj ušao u posjed Gasne stanice koja je bila predmet ugovora (bez sačinjavanja zapisnika o primopredaji); da nema dokaza da je tužitelj predmet zakupa (Gasnu stanicu) vratio zakupodavcu – on tvrdi da jeste, a prvotuženi da nije, jer da je tužitelj, prema priloženim i provedenim dokazima, plaćao potrošnju struje za ovo mjerno mjesto, za 2014 i 2015. godinu, što dokazuje da ju je koristio, te da još nije vratio aparat za točenje TNG u automobile – dispanzer, bez kojeg je ta gasna stanica neupotrebljiva.

Kod takvog stanja činjenica nižestepeni sudovi nalaze da je navedeni ugovor o zakupu valjan, a da je prigovor o neovlaštenom zastupanju mogao staviti samo neovlašteno zastupani LPG P. d.o.o. B., kao zakupodavac, a ne i tuženi prema kojem je ugovor proizveo pravno dejstvo. Međutim, nalaze da je došlo do raskida ugovora, pa je i mjenica kao sredstvo obezbjeđenja tog pravnog posla izgubila svako dejstvo, a da je prvotuženi zloupotrebio predmetnu mjenicu (koja je bila blanko izdata) kada ju je popunio i dostavio drugotuženoj na naplatu, a drugotužena nije imala zakonitu mjenicu da je realizuje, na koji način su, radeći nezavisno jedan od drugog, prouzrokovali štetu tužitelju koju su dužni solidarno namiriti. Takođe nalaze da predmetna mjenica nije bila pravilno popunjena, jer nema potpisa na mjestu

trasata, pa nije trasirana, a nije ni vlastita jer je tužitelj kao izdavalac (trasant) nije akceptirao. Svoje odluke temelje na odredbama člana 10, 16, 154. stav 1, člana 155. i 206. stav 3, te člana 277. i 567. Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“ broj: 29/78, 39/85, 45/89, 57/89 i „Službeni glasnik Republike Srpske“ broj: 17/93, 3/96, 39/03 i 74/04 – u daljem tekstu: ZOO), te člana 18. stav 2, 26. stav 2, člana 48. stav 1. i člana 111. stav 1. i 2. Zakona o mjenici („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 32/01, u daljem tekstu: ZM).

Nižestepene odluke nisu pravilne i zakonite.

Opravdano se u reviziji prvotuženog ističe da nije pasivno legitimisan u ovom sporu. Prvotuženi je naime, u postupku naplate potraživanja, realizacijom predmetne mjenice, učestvovao kao stečajni upravnik preduzeća LPG P. d.o.o. B. – u stečaju, koje je bilo imalac mjenice i u čiju korist je ona naplaćena. Dakle, nastupao je u ime i za račun ovog preduzeća i sve njegove radnje su se reflektovale na ovo preduzeće i njegovu imovinu, odnosno stečajnu masu. Saglasno odredbi člana 29. Zakona o stečajnom postupku („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj: 26/10 – u daljem tekstu: ZSP), koji je bio na snazi u vrijeme preduzimanja radnji u vezi sa realizacijom predmetne mjenice, prvotuženi je, kao stečajni upravnik, bio ovlašten i obavezan, pored ostalog, da uđe u posjed imovine stečajne mase, da njome upravlja i eventualno unovči, po mogućnosti da nastavi poslovanje, zahtjeva izručenje stvari koje se nalaze u posjedu stečajnog dužnika, kao i poslovne dokumentacije, čak i kad se ona nalazi kod trećeg lica. Dakle bio je, ne samo ovlašten nego i dužan da se stara o stečajnoj masi i da teži njenom uvećanju, pa je tako bio ovlašten da pribavi i realizuje predmetnu mjenicu, čak i pod uslovom da se ona nije nalazila kod stečajnog dužnika nego kod trećeg lica (A.B., kao punomoćnika većinskog vlasnika stečajnog dužnika). Ovo pogotovo kod činjenice da je potraživanje preduzeća LPG P. d.o.o. B. (stečajnog dužnika) prema tužitelju, po osnovu neplaćene zakupnine, bilo registrovano u njegovim poslovnim knjigama, te da je upravo Uprava, u postupku vanredne kontrole izvršene 27.10.2015. godine, naložila ovom preduzeću da sačini i dostavi tužitelju fakture radi plaćanja potraživanja po osnovu zakupnine. Prvotuženi je, prema svemu, postupio upravo kako propisuje odredba člana 18. stav 2. ZOO, s povećanom pažnjom, prema pravilima struke i u skladu sa zakonom propisanim obavezama stečajnog upravnika.

Saglasno izloženom, čak i pod uslovom da je realizacijom predmetne mjenice i njenim eventualno nezakonitim popunjavanjem (kako nalaze nižestepeni sudovi), nastala šteta tužitelju, za naknadu te štete ne bi bio odgovoran prvotuženi, koji je nastupao u ime i za račun preduzeća LPG P. d.o.o. B. – u stečaju, u čiju korist je i realizovana predmetna mjenica. Naime, povodom te eventualne štete u materijalnopravnom odnosu mogu biti samo tužitelj (kao oštećeni) i preduzeća LPG P. d.o.o. B. (kao štetnik), a nikako prvotuženi koji je u naprijed navedenim poslovima, pri naplati mjenice, učestvovao kao zakonski zastupnik (stečajni upravnik) stečajnog dužnika.

Odredbom člana 30. ZSP je propisano da u slučaju da stečajni upravnik skrivljeno povrijedi obaveze koje je prema zakonu dužan izvršavati, obavezan naknaditi tako prouzrokovanu štetu svim učesnicima stečajnog postupka. Međutim, u konkretnom slučaju ne može se odgovornost prvotuženog za traženu štetu zasnovati ni na ovoj zakonskoj odredbi. Prije svega zato što tužitelj nije učesnik stečajnog postupka kojeg ima u vidu ova zakonska odredba, a i da jeste nije dokazano da je prvotuženi bilo čime skrivljeno povrijedio obaveze koje su mu propisane zakonom kao stečajnom upravniku, naprotiv (kako je naprijed objašnjeno), preduzeo je sve mjere da naplati potraživanja stečajnog dužnika i uveća stečajnu masu. Štaviše, tužitelj je protiv prvotuženog, u vezi sa naplatom predmetne mjenice, podnio krivičnu prijavu, ali Okružno tužilaštvo u Bijeljini nije našlo elemenata za pokretanje krivičnog postupka

(obavještenje broj: T 14 0 KTA 0019031 17 od 21.4.2017. godine), pa i ta činjenica ne ide u prilog tvrdnji da je prvotuzeni svojim radnjama prouzrokovao štetu tužitelju.

Prema načelu inkorporacije, koje karakteriše mjeničnopravni odnos, prava iz mjenice su vezana za posjedovanje mjenične isprave (papira) i ne mogu se ostvariti bez mjenice kao vrijednosnog papira, a svi zakonom propisani elementi moraju biti upisani, odnosno sadržani (inkorporirani) u mjeničnom obrascu. Zbog inkorporisanosti svih prava iz mjenice u samoj mjenici, mjenično pravni odnosi mogu se dokazivati samo mjenicom. Nikakva druga dokazna sredstva se ne prihvataju u mjeničnom pravu, jer bi to usporavalo mjeničnopravni promet.

Mjeničnopravni poslovi i mjeničnopravni odnosi su nezavisni od osnovnog posla zbog kojeg je mjenica izdata – kreirana. Mjeničnopravno je relevantno samo ono što je fiksirano u mjenici. Prema načelu fiksnosti mjenične obaveze, mjenični dužnik duguje samo ono i onoliko koliko proizlazi iz mjenice. Mjenični dužnik koji bi bio oštećen realizacijom mjenice može voditi građanskopravni spor, braniti se i dokazivati samo u građanskoj parnici svoja prava i štititi se samo tim putem.

U mjeničnom pravu, po načelu apstraktnosti, valjanost mjenice nije uslov da u njoj bude izražen pravni osnov obavezivanja. Nakon izdavanja mjenice polazi se samo od mjenične isprave, pa ukoliko je ona formalno isprava, valjane su i sve obaveze koje iz nje proizlaze, bez obzira na njihov pravni osnov. Drugačije rečeno, mjenica zasniva jednostrani pravni odnos, valjana je samim momentom njenog kreiranja, koje se izražava stavljanjem potpisa na mjenici.

Mjenični dužnik ne može isticati imaocu mjenice (pa tako ni banci kojoj je mjenica podnesena na naplatu) prigovore koji bi proizlazili iz osnovnog posla, jer se valjanost mjenice ne uslovljava postojanjem i valjanošću osnovnog posla.

Mjenica se može izdati kao blanko mjenica, kako proizlazi iz sadržaja odredbe člana 18. stav 2. ZM. Izdavalac blanko mjenice (ovdje tužitelj) daje ovlaštenje njenom imaocu da je sam popuni u momentu njene realizacije. Takva mjenica se popunjava saglasno sporazumu koji je ranije postignut između izdavaoca i imaoca mjenice.

Sve naprijed navedeno mjeničnog dužnika (pogotovo izdavaoca blanko mjenice) stavlja u težak položaj, jer njegova obaveza nastaje potpisivanjem mjenice.

Naprijed navedena načela mjeničnog prava, sadržana u odredbama ZM, obavezivala su drugotuzenu, odnosno njenog pravnog prednika, kojoj je predmetna mjenica dostavljena na naplatu, da ispita formalnu ispravnost mjenice. Nije imala obavezu da se bavi postojanjem i valjanošću osnovnog pravnog posla – ugovora o zakupu, zbog kojeg je mjenica izdata. Ovlaštenje drugotuzene, kao organizacije ovlaštene za obavljanje poslova platnog prometa, da postupi po nalogu za realizaciju predmetne mjenice, sadržana je u odredbi člana 22. stav 2. tačka a) Zakona o unutrašnjem platnom prometu („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj: 52/12 – u daljem tekstu: ZUPP). Pri prijemu naloga za naplatu (pa tako i za prinudnu naplatu) bila je dužna provjeriti da li je nalog podnesen od strane ovlaštenog lica i utvrditi identitet nalogodavca i donosioca naloga (član 23. ZUPP). Nalog za plaćanje i drugu dokumentaciju platnog prometa ovlaštena organizacija dužna je primiti i po njima postupiti ako su popunjeni i podneseni na propisan način, u protivnom će ih vratiti i ukazati na greške (član 24. stav 2. i 3. ZUPP).

U konkretnom slučaju, prema utvrđenim činjenicama, sadržaju naloga za plaćanje i sadržaju predmetne mjenice, praćene mjeničnom izjavom kojom je tužitelj, kao izdavalac mjenice ovlastio preduzeće LPG P. d.o.o. B., kao imaoca mjenice, da popuni nedostajuće elemente, predmetna mjenica, kao hartija od vrijednosti, je u svemu bila podobna da se na osnovu datog naloga od strane imaoca te mjenice, izvrši blokada tužiteljevog računa i izvrši naplata. Dalje od toga, saglasno naprijed navedenim načelima mjeničnog prava, drugotuzena

nije trebala provjeravati, pa tako ni postojanje i valjanost osnovnog pravnog posla, čime su se stranke i sudovi bespotrebno bavili.

Kod takvog stanja stvari i pod uslovom da je tužitelj oštećen realizacijom predmetne mjenice, svoja prava može ostvariti prema imaocu te mjenice u čiju korist je ona i naplaćena, po pravilima koja govore o sticanju bez osnova (član 210. ZOO), a ne u odnosu na prvotuženog, koji je djelovao u ime i za račun imaoca mjenice (preuzeća LPG P. d.o.o. B.) ili drugotuženu koja je postupala u skladu sa ovlaštenjima i dužnostima propisanim odredbama ZUPP.

Na osnovu navedenog valjalo je odlučiti kao u izreci, na osnovu odredbe člana 250. stav 1. Zakona o parničnom postupku (Službeni glasnik Republike Srpske, broj: 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09 i 61/13 - u daljem tekstu: ZPP).

O troškovima postupka odlučeno je na osnovu odredbe člana 397. stav 2. u vezi sa članom 386. stav 1. i članom 387. ZPP.

S obzirom da su tuženi u cjelini uspjeli u sporu dosuđena im je naknada troškova postupka prema opredjeljenim zahtjevima. Njihovi troškovi se sastoje od naknade na ime zastupanja po advokatima, a obračunati su prema odredbi člana 2. Tar. br. 2, 9, i 12. Tarife o nagradama i naknadi troškova za rad advokata („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 68/05). Tako se troškovi prvotuženog odnose na sastav odgovora na tužbu 600,00 KM; za zastupanje na osam ročišta na kojim je raspravljano o glavnoj stvari, ukupno 4.800,00 KM; naknada za vrijeme 780,00 KM (ukupno trinaest sati); za sastav žalbe i revizije po 1.053,00 KM, što sa uplaćenom taksom na žalbu i reviziju daje ukupan iznos od 10.028,60 KM. Troškovi drugotužene se odnose na troškove pristupa na osam ročišta 4.800,00 KM, za vrijeme ukupno 780,00 KM, za sastav žalbe i revizije, kako je obračunato u priloženom troškovniku, po 877,50 KM, što sa uplaćenom taksom predstavlja iznos od 8.335,00 KM.

Predsjednik vijeća
Senad Tica

Za tačnost otpravka ovjerava
Rukovodilac sudske pisarnice
Biljana Ačić